

Társaság a Szabadságjokokért gegen Ungverjalandi

Dómur frá 14. apríl 2009

Mál nr. 37374/05

10. gr. Tjáningarfrelsi

Fjölmiðlar. Aðgangur að upplýsingum. Umræða um almannahagsmuni.

1. Málsvik

Kærandi er ungversk mannréttindasamtök. Þau voru stofnuð árið 1994 og eru með skráð aðsetur í Búdapest. Um er að ræða frjáls félagasamtök sem hafa það að markmiði að stuðla að grundvallarréttindum almennings og að styrkja borgaralegt samfélag og réttarríkið í Ungverjalandi. Samtökin hafa beitt sér á sviði stefnumótunar í fíkniefnamálum.

Í mars árið 2004 óskaði þingmaður eftir því að stjórnlagadómstóll Ungverjalandi tæki til skoðunar hvort nýsamþykktar breytingar á hegningarlögum samræmdust stjórnarskrá landsins. Breytingarnar sem um ræddi vörðuðu fíkniefnabrot. Í kjölfarið óskaði kærandi eftir því að fá aðgang að gögnum málsins fyrir dómstólnum með vísan til löggjafar þar að lútandi sem tryggði aðgengi að upplýsingum um almannahagsmuni. Honum var hins vegar synjað af dómstólnum. Þess ber að geta að ekki var óskað eftir afstöðu beiðandans í málinu, þ.e. þingmannsins, um aðgang samtakanna að upplýsingunum sem um ræddi. Í nóvember árið 2004 leitaði kærandi til dómstóls í Búdapest og krafðist þess að samtökunum yrði veitt aðild að gögnum málsins hjá stjórnlagadómstólnum. Í desember sama ár komst stjórnlagadómstóllinn að niðurstöðu um það hvort fyrrgreindar hegningarlagabreytingar samrýmdust stjórnarskrá og í ákvörðun hans um efnið, sem var birt opinberlega, var birtur útdráttur úr kvörtun þingmannsins.

Í janúar árið 2005, eftir að niðurstaða stjórnlagadómstólsins hafði verið birt, hafnaði dómstóll í Búdapest kröfum kæranda um aðgang að gögnum. Í rökstuðning dómsins var vísað til þess að í meginatriðum varðaði kvörtun kæranda ekki aðgang að upplýsingum sem slíkum og því væri ekki hægt að halda því fram að réttur hans væri takmarkaður með ólögmætum hætti. Kærandi áfrýjaði niðurstöðunni og krafðist aðgangs að beiðni þingmannsins um skoðun málsins, þó þannig að persónulegum upplýsingum um hann sem í henni kynnu að vera, yrði eytt. Í maí árið 2005 staðfesti áfrýjunardómstóll niðurstöðu lægra dómstigs. Hann taldi að kvörtunin varðaði að vissu leyti upplýsingar um þingmanninn sem væru persónulegs eðlis og því væri ekki hægt að heimila aðgang kæranda að þeim án heimildar frá þingmanninum. Slíkum einkahagsmunum væri ekki hægt að víkja frá með vísan til annarra lögmætra hagsmuna, þar með talið réttarins til að fá aðgang að upplýsingum um almannahagsmuni.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að synjun stjórnlagadómstólsins bryti í bága við tjáningarfrelsi hans þar sem réttur hans til aðgangs að gögnum með upplýsingum sem vörðuðu almannahagsmuni væri takmarkaður með ólögmætum hætti. Með því væri brotið í bága við 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Dómstóllinn benti á að 10. gr. sáttmálans tryggði fjölmiðlum og öðrum réttinn til að hefja upplýsta umræðu og að dómstóllinn hefði ítrekað bent á að óháðum samtökum væri tryggður þessi réttur til jafns við fjölmiðla. Kærandi léti sig borgaraleg réttindi varða og hefði því sem slíkur sambærilegu hlutverki að gegna og fjölmiðlar sem verndari almennings (e. *social watchdog*). Dómstóllinn benti jafnframt á að málið varðaði stjórnskipulegt gildi hegningarlöggjafar sem varðaði almannahagsmuni. Kærandi hefði óskað upplýsinga um mál þingmannsins í þeim tilgangi að hvetja til upplýstrar umræðu um lagabreytingarnar sem um ræddi og kröfur og afstöðu þingmannsins. Synjun stjórnlagadómstólsins á aðgengi að gögnum þess væri því takmörkun á tjáningarfrelsi kæranda. Hún væri réttlætt með löggjöf sem hefði lögmætt markmið, þ.e. að vernda persónuleg réttindi þeirra sem tilgreindir væru í upplýsingunum sem um ræddi.

Dómstóllinn benti á að með nýlegum dómum sínum hefði hann viðurkennt rýmri rétt til aðgengis að upplýsingum í vörslum stjórnvalda. Hér væri það skylda stjórnvalda að tryggja að upplýsingum væri komið á framfæri þegar heimildir til slíks væru til staðar sem og að tryggja það að slíkt upplýsingaflæði væri ekki takmarkað. Í málinu sem hér um ræddi skipti það miklu máli að upplýsingarnar sem kærandi óskaði eftir voru til í gögnum í vörslum stjórnvalda og því þurftu þau ekki að grípa til þess að safna þeim sérstaklega saman. Því var það mat dómstólsins að á ungerskum stjórnvöldum hvíldi sú skylda að takmarka ekki aðgang kæranda að upplýsingunum sem hann óskaði eftir.

Dómstóllinn benti auk þess á að kærandi hefði á síðari stigum verið reiðubúinn að taka við umbeðnum upplýsingum þannig að úr þeim yrðu máðar allar persónulegar upplýsingar sem í þeim væri að finna. Dómstóllinn taldi ósennilegt að persónulegar upplýsingar um þingmanninn kynnu að vera þess eðlis að réttlætt gætu synjun á afhendingu gagnanna sem um ræddi. Hann hafði sjálfur upplýst fjölmiðla um málið og sem slík væri skoðun hans á málinu, sem þó varðaði almannahagsmuni, persónulegs eðlis. Dómstóllinn taldi það hins vegar vera hættulegt fyrir tjáningarfrelsið á sviði stjórn mála ef opinberar persónur gætu í raun ritskoðað fjölmiðla og almenna samfélagslega umræðu með vísan til persónulegra réttinda þeirra. Þannig gætu umræddir einstaklingar haldið því fram að skoðanir þeirra á málum um almannahagsmuni væru persónulegar og þar með persónuupplýsingar sem ekki væri heimilt að afhenda án samþykkis þeirra hverju sinni. Dómstóllinn var ekki tilbúinn til að fallast á að þetta réttlætti takmörkun á rétti kæranda til aðgengis að upplýsingum í málinu sem hér um ræddi. Að mati dómstólsins væru allar takmarkanir á aðgangi að gögnum með upplýsingum um almannahagsmuni til þess fallnar að draga úr vilja fjölmiðla og annarra til að sækjast eftir slíkum upplýsingum. Þannig væri komið í veg fyrir að þeir gætu sinnt hlutverki sínu sem verndarar almennings (e. *public watchdog*). Þá væri einnig dregið úr möguleikum þeirra á að tryggja almenningi nákvæmar og traustar upplýsingar. Það var því einróma mat dómstólsins að brotið hefði verið í bága við 10. gr. sáttmálans.

Kæranda voru með vísan til 41. gr. sáttmálans dæmdar 3.000 evrur í málskostnað.